

Integrarea intelligence-ului modern din perspectiva politicilor de securitate națională

Cristina-Ioana AMZA

Masterand „Analiza Informațiilor”,
Facultatea de Sociologie și Asistență Socială, Universitatea din București
e-mail: **amza.cristina@yahoo.com**

„You will know the truth, and the truth will set you free”¹
Allan Dulles

Abstract

Starting by approaching the subject of intelligence analysis and the role that it plays in national security policy making, the main center of attention will focus on applying the theoretical knowledge on the selected study case represented by post-communist Romania, after being part of the North Atlantic Treaty Organization and a full member in the European Union. As far as the research goes in the field of intelligence, we can bring to attention two major views that summarize our debate: we have the field of public debate and the elaboration of reports about the intelligence services activity on one hand, and a series of studies and academic writings from a historical point of view, mainly about the gathering and failure of intelligence, on the other hand.

The actual merger of the concept of intelligence, as well as security policy, with the Romanian example, will be done in a holistic approach, beginning by analyzing the global context, discussing those elements of national specificity, so that we can establish in the end the role and means which transforms the intelligence product into a reliable policy in direct influence with the process of policy making.

Keywords: intelligence, intelligence analysis, public policy, national security policy, intelligence product.

¹ Verset biblic preluat de Allan Dulles, fost director al Central Intelligence Agency pe perioada desfășurării mandatului președintelui Dwight Eisenhower, devenit ulterior motto.

I. Introducere

Pornind de la motto-ul adoptat de Allan Dulles, fost director al Central Intelligence Agency, cercetarea de față își propune să aducă o clarificare într-un domeniu relativ complex, aflat la intersecția mai multor arii tematice și care prin însuși complexitatea sa reprezintă o provocare atât în ceea ce privește abordarea epistemologică, din punctul de vedere al metodologiei de cercetare, cât și din punctul de vedere al importanței și interdependenței cu alte domenii din aria științelor sociale. Intelligence-ul, ca domeniu de cercetare va reprezenta punctul de pornire și elementul integrator în care se va încadra componenta de analiză a informațiilor precum și rolul acestuia în procesul de elaborare al politicilor publice.

Printre primele aspecte pe care le voi avea în vedere în lucrarea de față, se referă la contextul socio-politic în care ne încadrăm cercetarea. Lumea în care analiza informațiilor s-a dezvoltat, după cel de-al Doilea Război Mondial, este o lume schimbată, vorbim despre un proces complex, integrator și generator în relație cu o a doua latură, cea de creare a politicilor publice. Este atât evidentă cât și justificată o nouă perspectivă, un unghi de analiză și înțelegere în acord cu noile tipuri de amenințări și care să fie structurat într-o manieră ce poate veni în întâmpinarea amenințărilor la adresa securității cât și a siguranței atât pe arena internațională, cât și la nivel național.

I. 1. Delimitarea ariei tematice: În momentul în care abordăm un subiect de cercetare de tipul analizei informațiilor, se cere făcută o lămurire în ceea ce privește aria tematică în care se încadrează. Studiul de față își propune să abordeze atât latura de activitate de informații, latură specifică Studiilor Strategice, cât și o latură ce se încadrează în aria tematică a Studiilor de Securitate și anume, crearea de politici de securitate, ambele arii dispunând în același timp de dimensiunea de Relații Internaționale întrucât subiectul cercetării nu poate fi abordat în afara unui context global și separat de evenimentele de pe arena internațională, deoarece, în mod esențial, discutăm despre un sistem deschis la influențele externe. Aria tematică reprezentată de către Studiile de Securitate trebuie înțeleasă conceptual „în special datorită influenței teoriei relațiilor internaționale [...] mai degrabă ca un domeniu pluridisciplinar. De aceea, analizele strict istorice sau în spiritul geopoliticii clasice nu sunt suficiente [...]. Lor trebuie să li se adauge printre altele, studiul politicilor, instituțiilor și mecanismelor de planificare strategică, al scenariilor folosite în construirea strategiilor, dar și al

dezbaterilor teoretice privind natura și dinamica relațiilor internaționale și sociale.”²

În ceea ce privește analiza informațiilor, aria tematică la care facem referire este cea a Studiilor Strategice, această arie fiind de asemenea, „așa cum notează, de pildă, Booth și Herring (1994), [...] nu într-o disciplină de sine stătătoare, fiind de fapt un sub domeniu al relațiilor politice internaționale de care sunt legate atât prin tradiție, cât și metodologii de cercetare.”³ Luând ca punct de pornire „pentru a situa normativ atât studiile de securitate, cât și studiile strategice în interiorul disciplinei relațiilor internaționale”⁴ conceptualizările preluate de către Bíro de la Richard Betts⁵ putem integra studiile strategice utilizând „metafora cercurilor concentrice”⁶. Totuși, pentru a putea determina exact unde se află analiza informațiilor în aceste arii tematice, trebuie să facem referire și la componenta ce aparține cu precădere științelor sociale (sociologie și psihologie) pentru că ne confruntăm cu „diferite categorii de fenomene cărora li se aplică termenul intelligence; acestea includ anumite informații, activități și organizații.”⁷

I. 2. Noutatea problematicei studiate: Atât la nivelul literaturii de specialitate internaționale, cât și la nivelul României, nu putem discuta, decât cu câteva excepții, despre o conceptualizare și teoretizare a domeniului intelligence-ului. „Deși culegerea de informații devine un domeniu de studiu științific recunoscut, mai ales în lumea occidentală, teoretizarea pe marginea acestuia rămâne într-un stadiu incipient.”⁸ Încercarea de a explica relația complexă ce se stabilește între științele sociale și intelligence, este insuficient surprinsă la nivelul cercetărilor în domeniu, ba chiar „insuficient investigată până în prezent.”⁹ Deși, până

² Luciana Alexandra Ghica, Marian Zulean, „O agendă pentru dezvoltarea studiilor de securitate” în *Politica de securitate națională; Concepte, instituții, procese*, Editura Polirom, Iași, 2007, p. 29.

³ Daniel Bíro, „Studiile strategice”, în *Politica de securitate națională; Concepte, instituții, procese*, Editura Polirom, Iași, 2007, p. 122.

⁴ Ibidem.

⁵ Richard K. Betts, „Should Strategic Studies Survive?” în *World Politics*, Vol. 50, No. 1, 1997, pp. 7-33.

⁶ Daniel Bíro, op. cit.

⁷ Abram Shulsky, Gary Schmitt, *Războiul tăcut; Introducere în universul informațiilor secrete*, Editura Polirom, Iași, 2008, p. 23.

⁸ Idem, p. 22.

⁹ Idem, p. 11.

la un anumit punct, „e vorba de aceeași întreprindere intelectuală, cu prelungiri înspre rafinamentul și profunzimea analizei, calitatea și acuratețea sa intelectuală în modul de utilizare a metodelor deductive sau inductive, potențialul de extrapolare a exemplelor istorice, în general a aplicării unor raționamente specifice științelor sociale”¹⁰, distincția principală ce se conturează între cele două discipline se concretizează în latura practică, de acțiune propriu – zisă a activității de informații cu rolul de a avertiza și acționa în cazul riscurilor la adresa securității, spre deosebire de științele sociale ce pot doar anticipa și analiza o eventuală situație de criză. Problema care aduce însă un plus de noutate în câmpul studiilor despre activitatea de informații, este însăși relația dintre analiză sau mai degrabă, produsul finit al analizei și modul în care acesta influențează procesul de elaborare al strategiei de securitate a României precum și al altor politici publice privind securitatea. La nivelul lucrărilor internaționale, Mark Lowenthal¹¹ stabilește premisele abordării intelligence-ului drept sursă fundamentală în crearea politicilor de securitate.

II. Cadrul metodologic și enunțarea tezei de cercetare

Metoda de cercetare utilizată în mod preponderent este de natură calitativă – analiza surselor bibliografice – orientată atât descriptiv cât și explicativ, generând o înțelegere profundă și detaliată a realității analizate. Metodele de cercetare sunt de fapt cele ce consolidează și dau forma lucrării, fiind totodată și cele ce asigură acuratețea din perspectivă epistemologică, astfel că ne-am axat cu precădere asupra analizei de conținut¹² fiind metoda care pune împreună elemente definitorii pentru a contura un fenomen în ansamblul său structural și care se pretează în momentul în care discutăm despre politici publice, metode și tehnici de analiza informațiilor, precum și asupra analizei comparative¹³ cu ajutorul căreia putem pune în echilibru contextele socio-politice atât la nivelul arenei internaționale, cât și la nivelul României, observând astfel dacă direcția în care își canalizează comunitatea internațională eforturile către prevenire este

¹⁰ Abram Shulsky, Gary Schmitt, op. cit., p. 11.

¹¹ Mark Lowenthal, *Intelligence: from secrets to policy*, CQ Press, 2008.

¹² Emile Durkheim, *Regulile metodei sociologice*, Editura Științifică, București, 1974, pp. 124-137.

¹³ Henri Stahl, *Teoria și practica investigațiilor sociale*, Vol. 1, Editura Științifică, București, 1974, pp. 338-339.

în acord cu activitatea de informații desfășurată pe teritoriul statului român precum și modul în care există colaborare între structurile de informații la nivel regional. Teza lucrării se conturează pe mai multe aspecte. Procesul de elaborare al politicilor publice, cu precădere, cele de securitate, este un proces amplu, dinamic și interconectat cu alte sub-discipline din același domeniu de cercetare. Pornind de la acest aspect, vom discuta despre implicarea produsului finit al analizei informațiilor în procesul laborios de policy making.

III. Definirea domeniului activității de informații

Demersul de a încerca să stabilim parametrii esențiali în ceea ce privește procesul de intelligence trebuie precedat de analizarea diferitelor categorii de fenomene și activități cărora le atribuim în sens generic acest concept. Pe lângă această clarificare, inițial vom defini domeniul și propriu-zis ce presupune activitatea de informații pornind de la relația: activitate de informații – analiza informațiilor – intelligence. În genere, „indiferent de raza de acțiune, activitățile serviciilor de informații pot fi clasificate în patru categorii, menționate de obicei ca fiind «componente ale domeniului informațiilor»: culegerea, analiza, acțiunile secrete / sub acoperire și contrainformațiile.”¹⁴ Având de-a face cu însăși echivocul în încercarea de a defini securitatea națională, Shulsky și Schmitt pun în balanță existența altor organizații, pe lângă guvernele naționale, cu atribuții în domeniul securității și informațiilor. În ceea ce privește cazul României, atenția se concentrează în raport cu existența unei reticențe față de aceste servicii, dat fiind faptul că avem de-a face cu reminiscentele regimului comunist și formele sale de control prin intermediul Securității și a serviciilor secrete. Hans Born consideră că „dacă serviciilor de protecție și de informații le sunt încredințate misiuni ce cuprind alte aspecte ale vieții cotidiene – de exemplu transportul în comun, comunicarea prin internet sau educația – există pericolul ca prea multe aspecte ale societății să devină obiecte de „securizat”, lucru ce poate transforma statul într-un „stat securist”.¹⁵ Tocmai din acest motiv, controlul democratic asupra serviciilor, dar și menținerea acestora apropiate de decidenți, reprezintă de fapt, limita în care definim domeniul și atribuțiile activității de intelligence.

¹⁴ Abram Shulsky, Gary Schmitt, op. cit., p. 33.

¹⁵ Hans Born, „Controlul democratic al serviciilor de informații”, în *Politica de securitate națională; Concepte, instituții, procese*, Iași, Polirom, 2007, p. 191.

IV. Tipuri de analiză a informațiilor și rolul acestora

IV. 1. Analiza operațională (caz): Cele două forme majore în care produsul analizei informațiilor se clasifică, sunt reprezentate de analiza strategică și analiza operațională (sau de caz). Prima formă pe care o abordăm și anume, analiza operațională, „este preocupată de evenimente curente sau cu o desfășurare iminentă. Aceasta se folosește pentru a determina capacitatea curentă sau proiectată în viitor a unui program sau a unei acțiuni într-o formă perpetuă și nu oferă previziuni pe termen lung.”¹⁶ Bruce Berkowitz remarcă faptul că în procesul de analiza informațiilor „majoritatea activităților de intelligence vin în susținerea și dezvoltarea analizei operaționale.”¹⁷ Pentru a putea oferi o perspectivă integrantă, analiza operațională constă în identificarea la nivel local, în teren, a incidentelor ce aduc atingere siguranței naționale sau realizarea statisticilor pentru a stabili modurile eficiente de identificare și prevenire. Acest tip de analiză este folosit cu precădere pentru a ajuta ofițerul de informații în instrumentarea cu succes a cazurilor cu care se confruntă, dar și pentru a asigura cunoașterea dimensiunilor reale ale fenomenului ce aduce atingere securității statului, în vederea adoptării unor măsuri preventive.

„Intelligence-ul operațional este utilizat pentru a planifica folosirea resurselor și a duce la bun sfârșit misiunea. Importanța sa este majoră atât în ceea ce privește acțiunile militare, cât și cele politice.”¹⁸ Cu toate acestea, analiza operațională este folosită doar în anumite cazuri, fiind văzută ca un anumit tip de cunoaștere din perspectiva informațiilor, „observarea prin metode sofisticate, supravegherea precum și filajul, sunt considerate adesea componente ale analizei operaționale (informații operaționale sau informații-acțiune).”¹⁹

Analiza operațională folosește tehnici care se concentrează pe dezvoltarea de ipoteze, reconstituirea derulării fiecărei activități ce aduce atingere statului de drept, identificării unei serii de infracțiuni conexe, înțelegerea rețelelor infracționale și analizarea domeniului și a modelelor activității infracționale.

¹⁶ *Intelligence threat handbook*, Published by The Interagency OPSEC Support Staff, april 1996, p. 2.

¹⁷ Bruce D. Berkowitz, Allan E. Goodman, *Strategic Intelligence for American National Security*, Princeton University Press, May 1991, pp. 6-29.

¹⁸ David Charters, Anthony Stuart Farson, Glenn P. Hastedt, *Intelligence analysis and assessment*, Published by Taylor & Francis, 1996, p. 170.

¹⁹ Michael Herman, *Intelligence services in the information age: theory and practice*, Published by Routledge, 2001, pp. IX-X.

IV. 2. Analiza strategică: Analiza strategică se referă la modalitățile și metodele de exercitare a puterii (resurse sau mijloace) pe care conducerea unei entități politice le are la dispoziție prin exercitarea controlului asupra unor evenimente caracterizate de un set de circumstanțe, în vederea atingerii anumitor obiective.²⁰ Acest tip de analiză oferă o privire de ansamblu asupra activităților ce contravin siguranței și securității naționale și urmărește să măsoare gradul de amenințare pe care aceste activități săvârșite de diferite grupuri, îl supun asupra jurisdicției, atât la nivelul prezentului, cât și în viitor. Obiectul analizei strategice este reprezentat de obținerea informațiilor necesare pentru activitatea de conducere a activității, formularea profilului specific, verificarea și dezvoltarea procedurilor și metodelor de prevenire.

În contrast cu analiza operațională, intelligence-ul strategic include toate activitățile care nu sunt orientate prioritar către acțiunea cu care se confruntă serviciile de informații la momentul curent, ci care urmăresc examinarea unor subiecte pe termen lung, „astfel că, analiza strategică oferă avertismente privind amenințările iminente la adresa securității naționale și stabilește modele pe termen lung în domeniul de interes al conducerii politice. Intelligence-ul strategic are importanță politică pentru că poate contura și ghida politicile publice.”²¹ Din aceeași perspectivă discută și McDowell definirea analizei strategice drept „o formă specifică de cercetare care se adresează oricărei problematice indiferent de întindere și detaliu, necesară pentru a descrie amenințări, riscuri și oportunități într-o manieră ce poate determina crearea politicilor publice.”²²

Un alt aspect pe care Michael Handel îl subliniază este că de fapt „calitatea rezultatelor obținute în domeniul intelligence-ului a previziunilor strategice, în mod particular, depinde de găsirea soluțiilor la probleme puse de factorul uman, care de multe ori contrazice soluțiile tehnologice.”²³

²⁰ Daniel Biro, „Studiile strategice” în *Politica de securitate națională: concepte, instituții, procese*, Editura Polirom, Iași, 2007, p. 125.

²¹ Richard L. Russell, *Sharpening strategic intelligence: why the CIA gets it wrong, and what needs to be done to get it right*, Published by Cambridge University Press, 2007, p. 5.

²² Peter C. Oleson, recenzie la Don McDowell, *Strategic intelligence: A Handbook for practitioners, managers and users*, Lanham, 2009, in: *Studies in Intelligence*, Vol. 53, No. 3, 2009, p. 27.

²³ Michael I. Handel, Richard Betts, Thomas Mahnken, *Paradoxes of strategic intelligence: essays in honor of Michael I. Handel*, Published by Routledge, 2003, p. 7.

V. Culegerea informațiilor – la intersecția dintre HUMINT și TECHINT

Culegerea informațiilor se clasifică în funcție de diversele metode de culegere, astfel că acestea se pot clasifica în trei mari tipuri de metode: 1) culegerea informațiilor din surse umane (la care se face referire drept spionaj sau humint), 2) culegerea prin metode tehnice (informații tehnice sau techint), 3) culegerea informațiilor din surse deschise.²⁴ În viziunea publicului larg, HUMINT-ul este sinonim cu activitatea de spionaj și activități clandestine, „de fapt, în realitate, majoritatea informațiilor din surse umane sunt colectate prin activități conspirate desfășurate de către diplomați și atașați militari. [...] HUMINT-ul include atât activități conspirate, sensibile și clandestine precum și ofițerii care exploatează, controlează, supervizează și susțin aceste surse.”²⁵ Începând cu jumătatea secolului al XX-lea, atât la nivelul dezbaterilor academice, cât și în practica serviciilor de informații, s-a discutat în mod continuu privind rolul și importanța jucată atât de humint cât și de techint în procesul de intelligence. „Pe de-o parte sunt cei care consideră culegerea informațiilor din surse tehnice primordială, existând probabilitatea de a continua să-și sporească însemnătatea rolului pe măsură ce tehnologia progresează. Pe de altă parte, sunt cei care cred că importanța culegerii informațiilor din surse tehnice a fost exagerată, în detrimentul spionajului tradițional și că trebuie restabilit acest echilibru.”²⁶

Culegerea de informații prin mijloace OSINT, componentă operațională a activității informative, reprezintă o etapă deosebită a tuturor serviciilor informative, constituind principala componentă în misiunile ce le revin în vederea realizării produselor finite de informații care pot contribui în mod relevant, prin disponibilitatea lor imediată și caracterul lor foarte divers, la fundamentarea deciziilor în domeniul securității naționale.

În principiu, se poate discuta despre „complementaritatea humint și techint”²⁷ deoarece atât în mod individual, cât și ca un întreg, acestea pot oferi informații esențiale decidenților și presupun de fapt integrarea într-un tot finit.

²⁴ Abram Shulsky, Gary Schmitt, op. cit., p. 35.

²⁵ Intelligence threat handbook, op. cit., pp. 2-4 – 2-5.

²⁶ Abram Shulsky, Gary Schmitt, op. cit., p. 68.

²⁷ Olivier Forcade, Sebastian Laurent, *Serviciile secrete. Puterea și informația în lumea modernă*, Editura „Cartier”, Chișinău, 2008, p. 78.

VI. Integrarea intelligence-ului finit în cadrul politicilor de securitate națională

Așa cum notează în mod cât mai cuprinzător Abram Shulsky și Gary Schmitt, produsul analitic final „este reprezentat de orice mijloc, de la un raport oficial la o scurtă conversație, prin care un analist de informații transmite date prelucrate factorilor de decizie sau comandanților militari ce au nevoie de ele și le pot utiliza.”²⁸ Autorii realizează o clasificare a tipurilor de produse de intelligence, astfel că vom discuta despre: a) informații curente, b) informații de bază și c) estimări informative. Cu toate acestea, clasificarea inițială aparține lui Sherman Kent și se referă la forma curentă caracteristică reporterilor a informațiilor, forma descriptivă de bază și forma speculativ-estimativă, arătând că de fapt acest tip de produse finale fac referire la prezent, trecut și viitor.²⁹

Importanța produsului analitic atât în ceea ce privește acțiunile propriu-zise ale serviciilor de informații, dar și în elaborarea rapoartelor se concretizează prin însăși forma și atenția cu care acestea sunt elaborate. Pentru analistul de intelligence, „este cât se poate de clar că produsul finit nu este îndreptat în mod neapărat către conducerea acțiunilor diplomatice sau militare, cât este un „multiplicator de forțe”. Tocmai de aceea, în situația în care avem analiză secundară, aceasta aduce un plus de valoare deciziilor privind securitatea națională și afacerile externe precum și pentru activitățile diplomatice și militare.”³⁰

VII. Politicile de securitate națională și rolul lor în cadrul politicilor publice

O politică publică poate fi de asemenea concepută și ca o rețea de decizii și strategii, interconectate, privind alegerea obiectivelor, a mijloacelor și a resurselor alocate pentru atingerea acelor obiective în situații specifice.³¹ Securitatea națională în ansamblul său, rămâne unul dintre bunurile publice asigurate de către stat, printr-o serie de decizii, strategii și procese, grupate per total sub eticheta de politica de securitate

²⁸ Abram Shulsky, Gary Schmitt, op. cit., p. 100.

²⁹ Sherman Kent, *Strategic intelligence for American world policy*, Published by Princeton University Press, 1953, pp. 7-8.

³⁰ Michael Turner, *Why secret intelligence fails*, Published by Brassey's, 2005, p. 104.

³¹ Adrian Miroiu, *Introducere în analiza politicilor publice*, Editura „Punct”, București, 2001, p. 13.

națională. Deși, chiar și în acest domeniu se discută despre „privatizarea securității, securitatea națională rămâne un bun neexclusivist și nerival, de care beneficiază toți cetățenii. Astfel, politica de securitate națională poate fi considerată o politică publică.”³² Totuși, procesul de formulare a politicilor publice este de-a dreptul complex și are implicații atât asupra dimensiunii, proceselor, mecanismelor și actorilor, într-o rețea de relații conexe.

Analiza politicilor publice este de fapt o disciplină care utilizează multiple metode de cercetare și de argumentare pentru a produce și transforma informația relevantă pentru politici pentru a rezolva probleme publice.³³ În esență, pentru a înțelege cât mai bine de ce strategiile de securitate și politicile de securitate în general sunt probleme-cheie în crearea politicilor publice, Marian Zulean definește politica de securitate națională „ca un ansamblu de decizii ce privesc structurarea unei viziuni despre securitatea națională și interesele naționale, determinarea unor obiective strategice și elaborarea unor strategii naționale, dar și implementarea și evaluarea acelor strategii.”³⁴ Cu toate acestea, prima distincție ce se impune este cea între politica de securitate și strategia de securitate. Zulean notează că distincția fundamentală între cele două concepte constă tocmai în faptul că „politica de securitate se referă la procesul de stabilire a obiectivelor majore ale unui stat, în timp ce strategiile se referă la modalitățile de realizare a acelor obiective. În plus, politica de securitate cuprinde, ca marcă distinctivă, o componentă politică: nivelul instituțional de decizie politico-militară.”³⁵ Cea de-a doua distincție pe care autorul o are în vedere și care se cere făcută înainte de a putea analiza comparativ strategiile de securitate, este cea dintre politica de securitate și politica de apărare, ce are ca punct de plecare însuși scopul final al acestor politici („securitatea națiunii pentru prima, ori apărarea împotriva unui inamic extern, pentru a doua.”³⁶), precum și mijloacele folosite în atingerea scopului propus: „în timp ce apărarea națională se bazează pe mijloace militare, securitatea națională angajează toate resursele naționale.”³⁷

³² Marian Zulean, op. cit., p. 34.

³³ William Dunn, *Policy Analysis: Perspectives, Concepts, and Methods* (Public Policy Studies, Vol 6), JAI Press, New York, 1986, p. 60.

³⁴ Idem, p. 41.

³⁵ Idem, p. 42.

³⁶ Idem, p. 43.

³⁷ Ibidem.

Pe lângă aceste aspecte, în crearea și implementarea acestor politici de securitate, trebuie să ținem cont de Sistemul de Planificare, Programare, Bugetare și Evaluare (SPPBE) care prin prima latură a mecanismului, faza de programare „realizează legătura dintre strategiile naționale, direcțiile de acțiune în domeniul apărării, misiunile forțelor armate și resursele alocate în cadrul fazei de bugetare pentru realizarea acestora.”³⁸ Importanța implementării acestui sistem venit pe fondul reformei din armata României este dată de faptul că SPPBE reprezintă „un instrument care oferă cadrul general de îmbunătățire a procesului de luare a deciziilor la toate nivelurile.”³⁹

Urmărind totalitatea elementelor care intră în alcătuirea procesului de policy making, parcursul produsului finit de intelligence constă în trecerea de pe masa analiștilor de informații, către decidenți și comisii specializate care îl vor integra în politicile României de securitate, atât sub forma unor legi, propuneri de proiecte sau chiar strategii. „Ca practică, elaborarea strategiei de securitate națională în România a evoluat de la delegarea dreptului de elaborare a proiectului către instituții, precum Ministerul Apărării Naționale, către o largă consultare a societății civile.”⁴⁰ Ceea ce am încercat să ilustrăm în parcursul cercetării de față este că rolul rapoartelor de informații este unul integrator ce oferă posibilitatea înțelegerii vulnerabilităților apărării României, în ansamblul lor.

VIII. Concluzii

Dacă la nivelul studiilor internaționale putem discuta despre un demers de durată în studierea intelligence-ului ca disciplină specifică științelor sociale și nu ca obiect de activitate și de pregătire profesională a ofițerilor de informații, în peisajul românesc și în abordarea studiului nostru de caz, resursele sunt limitate. Noutatea subiectului de cercetare propus derivă chiar din necesitatea existenței unei astfel de abordări relativ profunde asupra legăturii ce se stabilește între mecanismele de culegere, evaluare și transformare a informațiilor în produse finite, urmărind parcursul

³⁸ Dan Gavrilă, Mihai Iancu, „Procesul de planificare, programare, bugetare și evaluare în Armata României”, în *Politica de securitate națională; Concepte, instituții, procese*, Ediura „Polirom”, Iași, 2007, p. 173.

³⁹ Idem, p. 186.

⁴⁰ Marian Zulean, „Strategia de securitate națională” în *Politica de securitate națională; Concepte, instituții, procese*, Editura „Polirom”, Iași, 2007, p. 51.

pe care aceste produse îl traversează până pe masa decidenților militari și politici, pentru ca în final să fie integrat în sistemul mai amplu al politicii de securitate națională.

Vorbindu-se tot mai des la nivelul Uniunii Europene despre crearea unei comunități regionale de intelligence și despre cooperare între state în domeniul informațiilor, un astfel de studiu s-a impus și a încercat să aducă o lămurire pe un teren arid, dominat de perspective istorice sau conspiraționiste în privința procesului prin care analiza informațiilor ajunge să contribuie la crearea politicilor de securitate națională în România postcomunistă.

Bibliografie

1. Berkowitz Bruce D., Allan E. Goodman, *Strategic Intelligence for American National Security*, Princeton University Press, May 1991.
2. Betts Richard K., „Should Strategic Studies Survive?” in *World Politics*, Vol. 50, No. 1, 1997.
3. Bíro Daniel, „Studiile strategice”, în *Politica de securitate națională; Concepte, instituții, procese*, Editura „Polirom”, Iași, 2007.
4. Born Hans, „Controlul democratic al serviciilor de informații”, în *Politica de securitate națională; Concepte, instituții, procese*, Editura „Polirom”, Iași, 2007.
5. Charters David, Anthony Stuart Farson, Glenn P. Hastedt, *Intelligence analysis and assessment*, Published by Taylor & Francis, 1996.
6. Dunn William, *Policy Analysis: Perspectives, Concepts, and Methods* (Public Policy Studies, Vol 6), JAI Press, New York, 1986.
7. Durkheim Emile, *Regulile metodei sociologice*, Editura Științifică, București, 1974.
8. Forcade Olivier, Sebastian Laurent, *Serviciile secrete. Puterea și informația în lumea modernă*, Editura „Cartier”, Chișinău, 2008.
9. Gavrilă Jan, Mihai Iancu, „Procesul de planificare, programare, bugetare și evaluare în Armata României”, în *Politica de securitate națională; Concepte, instituții, procese*, Editura „Polirom”, Iași, 2007.
10. Ghica Luciana Alexandra, Marian Zulean, „O agendă pentru dezvoltarea studiilor de securitate”, în *Politica de securitate națională; Concepte, instituții, procese*, Editura „Polirom”, Iași, 2007.
11. Handel Michael I., Richard Betts, Thomas Mahnken, *Paradoxes of strategic intelligence: essays in honor of Michael I. Handel*, Published by Routledge, 2003.

12. Herman Michael, *Intelligence services in the information age: theory and practice*, Published by Routledge, 2001.
13. *Intelligence threat handbook*, Published by The Interagency OPSEC Support Staff, april 1996.
14. Kent Sherman, *Strategic intelligence for American world policy*, Published by Princeton University Press, 1953.
15. Lowenthal Mark, *Intelligence: from secrets to policy*, CQ Press, 2008.
16. Miroiu Adrian, *Introducere în analiza politicilor publice*, Editura „Punct”, București, 2001.
17. Oleson Peter C., Recenzie la Don McDowell, *Strategic intelligence: A Handbook for practitioners, managers and users*, Lanham, 2009, în „Studies in Intelligence”, Vol. 53, No. 3, 2009.
18. Russell Richard L., *Sharpening strategic intelligence: why the CIA gets it wrong, and what needs to be done to get it right*, Published by Cambridge University Press, 2007.
19. Shulsky Abram, Gary Schmitt, *Războiul tăcut; Introducere în universul informațiilor secrete*, Editura „Polirom”, Iași, 2008.
20. Stahl Henri, *Teoria și practica investigațiilor sociale*, Vol. 1, Editura Științifică, București, 1974.
21. Turner Michael, *Why secret intelligence fails*, Published by Brassey's, 2005.
22. Zulean Marian, „Strategia de securitate națională” în *Politica de securitate națională; Concepte, instituții, procese*, Editura „Polirom”, Iași, 2007.